

ОДИН

Для розлученого чоловіка його віку (п'ятдесят два роки) він, на власну думку, досить непогано вирішив проблему із сексом. Щочетверга пообіді їде до Грін-Пойнта. Точнісінько о другій годині пополудні натискає на дзвінок на дверях будинку Віндзор-Меншнз, називає своє ім'я та заходить. Біля дверей із номером 113 на нього чекає Сорайя. Він одразу прямує до спальні, освітленої м'яким світлом та наповненої приємним ароматом, і роздягається. Сорайя виходить із ванної кімнати, скидає свій халат і прослизає в ліжко поряд із ним.

— Ти скучив за мною? — грайливо цікавиться вона.

— Я весь час скучаю за тобою, — відповідає він. Він пестить її медово-коричневе тіло, якого не торкалося сонце; витягає її, цілує груди; вони кохаються.

Сорайя висока й струнка, з довгим чорним волоссям і темними вологими очима. Технічно він достатньо старий, аби бути її батьком; але, знову ж таки технічно, батьком можна стати навіть у дванадцять. Він уже більше року залишається її клієнтом; і Сорайя його цілком задовольняє. Посеред пустельного тижня четвер став оазою *luxe et volupté*¹.

У ліжку Сорайя стримана. Насправді за своєю природою вона радше спокійна, спокійна та покірлива. Загалом у своїх поглядах вона, як не дивно, керується мораллю. Її дратують туристки, котрі оголюють на громадських пляжах груди («вим'я», як вона їх називає); вона гадає, що волоцюг варто відловлювати та змушувати замітати вулиці. Як їй вдається погоджувати свої погляди із власним бізнесом, він не питає.

Оскільки вона дарує йому насолоду, оскільки насолода ця незмінна, він щоразу більше прив'язується до неї. Він вірить,

---

¹ Розкоші та задоволення (фр.). (Тут і далі прим. пер.)

що якоюсь мірою вона відповідає йому взаємністю. Прив'язаність, можливо, ще не любов, але принаймні її двоюрідна сестра. Зважаючи на небагатообіцяльний початок їхнього знайомства, їм обом пощастило: йому, бо знайшов її, і їй, бо знайшла його.

Він знає, що його почуття егоїстичні, а ще в них є щось від підкаблучника. Проте він не припиняє хапатися за них.

За дев'яностохвилинний сеанс він платить Сорайї чотириста рандів, і половину з них забирає агенція «Обачні супутниці». Йому шкода, що доводиться віддавати «Обачним супутницям» так багато. Але саме їм належить 113-й номер та й інші квартири у Віндзор-Меншнз; у якомусь сенсі вони навіть володіють Сорайєю, принаймні цією її частиною, цією функцією.

Колись він розважався думкою запропонувати їй зустрітися у вільний час. Він був би не проти провести із нею вечір, а можливо, навіть цілу ніч. Але не наступний ранок. Він занадто добре знає себе й не хоче випробовувати її наступним ранком, коли стане холодним, похмурим чоловіком, котрий не може дочекатися, коли залишиться на самоті.

Такий у нього характер. І він не збирається змінюватися, для цього він уже застарий. Його характер сформувався й застиг. Череп, а потім характер — ось що найтвердіше в людині.

Слідуй за своїм характером. Це не філософія, він не удостоював це таким найменням. Це просто правило, як Правило Святого Бенедикта¹.

Він може похвалитися чудовим здоров'ям і ясним розумом. За професією він філолог, точніше був ним, і наука досі регулярно нуртує в його єстві. Він живе в межах свого прибутку, у межах свого характеру, у межах своїх інтелектуальних можливостей. Чи щасливий він? За багатьма мірками — так, він переконаний, що щасливий, а втім, не забуває останній хор з «Едіпа»: не називай когось щасливим до самої смерті.

---

¹ Книга заповідей, написаних Св. Бенедиктом Нурсійським (480—547) для ченців, що живуть громадою під керівництвом абата.

У сексуальному плані його характер, хоч і палкий, ніколи не вирізнявся пристрасністю. Якби він обирав собі тотем, це була б змія. Він уявляє собі, що їхня із Сорайєю близькість нагадує злягання змій: довге, зосереджене, але дещо відчужене, дещо сухе навіть у найпалкіші миті.

Цікаво, чи тотем Сорайї теж змія? Безсумнівно, з іншим чоловіком вона стає іншою жінкою, *la donna e mobile*¹. Та все ж на рівні темпераменту їй, певна річ, не вдалося б удавати їхню подібність.

І хоч за своїм родом занять вона розпусна жінка, він довіряє їй — певною мірою. Під час їхніх сеансів він розмовляє із Сорайєю досить вільно, часом навіть відкриває їй душу. Їй відомі його життєві обставини. Вона чула історії обох його шлюбів, знає про його дочку та її злети і падіння. Їй відомо чимало його поглядів.

Про своє життя за межами Віндзор-Меншнз Сорайя не розповідає нічого. Насправді її навіть звать інакше, у цьому він упевнений. Її тіло підказує, що вона народила дитину, а може, і не одну. Можливо, вона взагалі не професіоналка. Можливо, вона працює на агенцію лише один чи два вечори на тиждень, а решту часу живе пристойним життям десь у передмісті, у Райландзі чи Атлоні². Це було б незвично для мусульманки, але в наші дні можливо все.

Про власну роботу він розповідає мало, не бажаючи набридати їй. Він заробляє собі на життя, працюючи в Технічному університеті Кейпа, колишньому Кейптаунському університетському коледжі. Колись він був професором сучасних мов, але оскільки кафедри класичних і сучасних мов закрили під час великої раціоналізації, тепер він ад'юнкт-професор³ комунікації. Як і всім раціоналізованим співробітникам, задля

---

¹ Мінливою панянкою (*итал.*). Перші слова арії герцога Мантуанського з опери Дж. Верді «Ріголетто».

² Передмістя Кейптауна.

³ Тимчасова посада. Основні обов'язки ад'юнкт-професора — викладацька діяльність, а не наукові дослідження.

покращення морального стану йому раз на рік дозволяють читати курс зі своєї спеціальності, незалежно від кількості студентів, що на нього записалися. Цього року він читає курс про поетів-романтиків. А решту часу викладає курси комунікації для першокурсників — «Комунікаційні навички» та для другокурсників — «Передові комунікаційні навички».

Хоча він щодня присвячує кілька годин своїй новій дисципліні, перша її констатація, сформульована в підручнику з комунікацій для першокурсників, видається йому безглуздою: «Людська спільнота створила мову з метою передачі думок, почуттів і намірів від однієї людини до іншої». На його думку, яку він тримає при собі, мовлення сягало своїм корінням пісні, а пісня народилася з необхідності заповнити звуком величезну й досить порожню людську душу.

За свою кар'єру, що розтяглася вже на чверть століття, він опублікував три книжки, жодна з яких не викликала резонансу чи бодай перешіптувань: перша стосувалася опери («Бойто¹ і легенда про Фауста: генеза Мефістофеля»), друга — видінь як утілень еросу («Видіння Річарда святому Вікторові») і третя — Вордсворта² та історії («Вордсворт і тягар минулого»).

Кілька останніх років він розважався ідеєю написати роботу, присвячену Байронові. Спочатку він думав, що це буде чергова книжка, черговий критичний опус. Але всі його спроби взятися за написання загрузли в болотах нудьги. Правда в тому, що він стомився від критицизму, від прози, що вимірюється ярдами. Насправді йому хотілося писати музику: «Байрон в Італії», роздуми на тему кохання між статями у формі камерної опери.

Поки він стоїть обличчям до своїх класів на заняттях із комунікації, у його свідомості пурхають фрази, мелодії, фрагменти пісень із ненаписаного твору. Він ніколи не був видатним учителем; а в цьому видозміненому і, на його думку, спотвореному навчальному закладі чувається не у своїй

¹ Італійський композитор і поет, який прославився як автор лібрето до деяких опер Джузеппе Верді.

² Англійський поет-романтик. Видатний представник «Озерної школи».

тарілці ще більше, ніж зазвичай. Хоча з іншого боку, так само почуваються його колеги з давно минулих днів під тягарем освіти, що не відповідає завданням, які потрібно виконувати; клірики пострелігійної ери.

На студентів він не справляє враження, оскільки сам не поважає матеріал, який викладає. Коли він розмовляє, вони дивляться крізь нього й забувають його ім'я. Їхня байдужість турбує його більше, ніж він зізнається. Та все ж він досконало виконує свої обов'язки перед ними, їхніми батьками і державою. Місяць за місяцем він дає їм домашні завдання, збирає їх, читає і виставляє оцінки, виправляє пунктуаційні помилки, правопис, уживання слів, цікавлячись слабкими аргументами й додаючи до кожної роботи коротку зважену критику.

Він продовжує викладати, бо це забезпечує його коштами для існування; а ще тому, що це вчить його скромності, нагадує йому, хто він у цьому світі. Тут не уникнути іронії: той, хто прийшов навчити, отримує найпронизливіший з уроків, а ті, хто прийшли навчитися, не вчать нічого. Про цю особливість своєї професії він не розповідає Сорайї. Сумнівається, що в її професії є схожа іронія.

На кухні квартирки в Грін-Пойнті є чайник, пластикові горнятка, бляшанка з розчинною кавою і ваза з пакетиками цукру. У холодильнику — запас пляшок із водою. У ванній кімнаті є мило і стоси рушників, а у шафіці — чиста постіль. Свою косметику Сорайя тримає в невеличкій валізці. Місце для любовних зустрічей і нічого більше: функціональне, чисте, добре облаштоване.

Коли Сорайя вперше приймала його, вона нафарбувала вуста яскраво-червоною помадою, а очі — густими тінями. Йому не сподобався її липкий макіяж, і він попросив її зняти його. Вона послухалася та відтоді більше ніколи не фарбувалася. Старанна учениця, податлива, поступлива.

Йому подобається робити їй подарунки. На новий рік він подарував їй полив'яний браслет, на Курбан-байрам — малахітову

чапельку, котра впала йому в око в сувенірній крамничці. Йому подобається її анітрохи не награне задоволення.

Його дивує, що дев'яноста хвилин на тиждень, проведених у жіночій компанії, вистачає, аби зробити його щасливим; його — чоловіка, котрий частенько думав, що потребує дружини, дому і шлюбу. Урешті-решт виявилось, що його потреби легкі й швидкоплинні, мов у метелика. Жодних емоцій чи радше жодних, окрім найглибшої, найнегаданішої: остинато¹ вдоволеності, що нагадує автомобільний гул і заколисує міського жителя, а для селянина скидається на нічну тишу.

Він думає про Емму Боварі, котра зі скляним поглядом вдоволено повертається додому, після того як цілий день невтомно трахалась. «Оце так блаженство!» — каже Емма, милуючись собою у дзеркалі. Ось блаженство, яке оспівують поети! Ну, якби нещасній примарній Еммі вдалося дістатися до Кейптауна, він би якось у четвер пообіді взяв її з собою, щоб показати, яким може бути блаженство: м'яке блаженство, пом'якшене блаженство.

А потім одного недільного ранку все змінюється. Він виходить у справах до міста; іде по Сент-Джордж-стрит, аж раптом помічає струнку фігуру в натовпі перед собою. Жодних сумнівів, це Сорайя в супроводі двох дітей, двох хлопчиків. Вони несуть згортки — ходили на закупи.

Якусь мить він вагається, а потім, не наближаючись, іде назирці. Вони зникають у «Рибній корчмі капітана Дорега». У хлопчиків блискуче Сорайїне волосся й темні очі. Вони точно її сини.

Він минає корчму, а потім повертається й удруге проходить повз «Капітана Дорега». Вони втрьох сидять за столиком біля вікна. На коротку мить Сорайя через скло зустрічається з ним поглядами.

---

¹ Прийом, заснований на багаторазовому повторенні в музичному творі будь-якої мелодійної або ритмічної фігури, гармонійного обороту, окремого звуку.

Він завжди був людиною міста, почувався вдома серед течії людських тіл, де розповзається ерос і стрілами спалахують погляди. Але про погляд, що майнув між ним і Сорайєю, він одразу ж пошкодував.

На побаченні наступного четверга жоден із них не згадує того, що сталося. Однак спогад про це ніяково висить в повітрі між ними. Він не має жодного бажання порушувати те ризиковане подвійне життя, яке Сорайя, імовірно, веде. Він цілком підтримує подвійне життя, потрібне життя, життя, прожите у відсіках. Правду кажучи, якщо й відчуває до неї щось, то лише ще більшу ніжність. «Твоя таємниця в безпеці зі мною», — хотів би він сказати їй.

Утім, ані він, ані вона не можуть забути того, що трапилося. Двоє маленьких хлопчиків з'явилися між ними й тихенько, мов тіні, граються в куточку кімнати, де їхня мати кохається з незнайомцем. У Сорайїних обіймах він на мить перетворюється на їхнього батька: вітчима, прийомного батька, тіньового батька. Опісля, устаючи з її ліжка, він відчуває, як їхні допитливі погляди потайки вивчають його. Мимоволі його думками заволодіває інший батько, справжній. Чи хоча б здогадується він, чим займається його дружина, чи обрав блаженне незнання?

У нього самого не було сина. Дитинство його минуло в жіночій родині. Коли мати, тітки та сестри залишилися позаду, їхнє місце зайняли коханки, дружини й донька. Жіноча компанія зробила з нього жіночого обожнювача та разом розпутника. Завдяки своєму зросту, своїй статури, своїй оливковій шкірі й хвилястому волоссю він завжди міг розраховувати на певний рівень магнетизму. Якщо він особливим чином із особливим наміром дивився на жінку, можна було розраховувати, що вона не відведе очей. Саме так він і жив роками, десятиліттями; таким був каркас його життя.

Одного дня все це закінчилося. Без жодних попереджень сила зникла. Погляди, які колись відповідали йому, тепер байдуже ковзали повз нього. За одну ніч він перетворився на

привида. Тепер, якщо він хотів жінку, мусив навчитися добиватися її або купувати її тим чи іншим чином.

Він жив у стурбованій метушні проміскуїтету. Він крутив романи з дружинами колег, знімав туристок у портових барах чи в Італійському клубі; спав зі шльондрами.

Із Сорайєю він познайомився у невеличкій тьмяній вітальні, поруч із приймальною «Обачних супутниць», на вікнах там висіли венеційські жалюзі, у кутках стояли рослини в горщиках, повітря було затхлим від диму. У каталогах її називали «екзотичною». На фотографії вона мала у волоссі червону квітку страстоцвіту й ледь помітні зморшки в кутиках очей. Підпис попереджав: «лише пообіді». Саме це й переконало його — обіцянка зачинених кімнат, прохолодних простирادل, украдених годин.

Із самого початку все задовольняло його, було саме тим, чого він хотів. У самісіньке яблучко. Цілий рік йому не доводилося повертатися до агенції.

А потім випадкова зустріч на Сент-Джордж-стрит, і слідом за нею — відчуженість. Сорайя не скасовує зустрічей, і все ж він відчуває, як вона холоднішає, перетворюючись на чергову жінку, перетворюючи його на чергового клієнта.

Він має достатньо точне уявлення про те, як повії обговорюють своїх клієнтів-завсідників, особливо старших чоловіків. Вони розповідають історії, сміються, але й здригаються, як здригаєшся, побачивши посеред ночі в умивальнику таргана. Незабаром вони витончено й злісно здригатимуться при згадці про нього. Цієї долі йому не вдасться уникнути.

Четвертого після випадкової зустрічі четверга, коли він уже збирається вийти з квартири, Сорайя робить заяву, до якої він так намагався підготуватися.

— Моя мати захворіла. Я збираюся зробити перерву й попіклуватися про неї. Наступного тижня мене тут не буде.

— Ми побачимося за два тижні?

— Не знаю. Залежить від того, як вона почуватиметься. Краще спершу зателефонуй.